

I. MOȘTENIREA ȘTIINȚIFICĂ A LUI IOAN BOGDAN

SESIUNEA FESTIVĂ «IOAN BOGDAN ȘI ISTORIA CULTURII ROMÂNEȘTI»

(București — Brașov, 8—10 decembrie 1964)

La 25 iulie 1964 s-au împlinit o sută de ani de la nașterea lui Ioan Bogdan, unul din cei mai străluciți reprezentanți ai istoriografiei și filologiei românești, savant de reputație internațională, ale cărui lucrări și ediții de texte (cronici și documente) continuă să se afle și astăzi în atenția specialiștilor români și străini. Titular al primei catedre de filologie slavă din învățământul nostru superior, Ioan Bogdan este în același timp creatorul unei noi ramuri în cadrul slavisticii și al romanisticii — *filologia slavo-română*, schițată în lucrările lui B. P. Hasdeu și ale altor predecesori și contemporani ai săi, români și străini. Intemeietor al școlii românești de slavistică, Ioan Bogdan a trasat direcțiile principale de cercetare și a fixat obiectivele de bază pentru o activitate științifică multilaterală în acest domeniu, desfășurată astăzi de o pleiadă de cercetători, în frunte cu academicienii Emil Petrovici, Petre Constantinescu-Iași și Alexandru Rosetti.

Organizați din 1956 în cadrul Asociației Slaviștilor din Republica Socialistă România, filologii și istoricii români care se ocupă de studiile slave și slavo-române continuă, în condiții superioare și călăuziți de concepția materialist-dialectică, opera începută cu aproape opt decenii în urmă de Ioan Bogdan. Ei cinstesc într-însul nu numai pe fondatorul slavisticii românești ca știință, ci și pe întiiul savant român care s-a impus, la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea, între maeștrii recunoscuți ai slavisticii europene.

Necesitatea reconsiderării operei lui Ioan Bogdan a fost subliniată în repetate rânduri. Într-un articol din «Lupta de clasă» din 1962 se atrăgea atenția asupra urgenței cu care trebuie urmărită «valorificarea de pe poziții marxist-leniniste a moștenirii științifice în domeniul istoriei, publicând studii despre opera lui A. D. Xenopol, N. Iorga, I. Bogdan, C. Giurescu și a altor reprezentanți de frunte ai vechii istoriografii, scoțind la iveală atit meritele, cit și limitele și concepțiile eronate ale acestora»¹. În ceea ce-l privește pe Ioan Bogdan, câteva articole apărute în ultimii ani au făcut începutul acestei acțiuni de reconsiderare, ocupându-se de opera de slavist, filolog și istoric și,

¹ I. Răduțiu și D. Hurezeanu, *Prezență mai eficientă pe tărîmul științei istorice, «Lupta de clasă», 1962, nr. 8, p. 58.*

în genere, de personalitatea lui științifică, de elementele progresiste din opera sa, de activitatea didactică, precum și de întinsele lui relații științifice cu slaviștii de peste hotare: ruși, poloni, cehi, bulgari, sirbi, croați, sloveni și alții.

Preocuparea de a studia opera înaintașilor constituie unul din punctele esențiale ale programului de activitate al Asociației Slaviștilor, după cum s-a subliniat, de altfel, în articolul *Slavistica românească după 1944 și sarcinile ei actuale*, apărut în Rsl, IV, 1960: « Succesele viitoare ale slavisticii românești depind într-o bună măsură de studierea și valorificarea moștenirii noastre științifice... E necesar să se studieze în profunzime istoria slavisticii românești, să se reediteze și comenteze unele din lucrările clasice ale filologilor noștri slaviști » (p. 31).

Centenarul nașterii lui Ioan Bogdan a constituit un prilej din cele mai potrivite pentru realizarea acestor deziderate începînd cu însuși fondatorul slavisticii românești. Asociația Slaviștilor a luat inițiativa organizării, în zilele de 8—10 decembrie 1964, a unei sesiuni festive, concepută ca o contribuție științifică colectivă la reconsiderarea operei și personalității lui Ioan Bogdan și la dezbaterea unor probleme de istoria culturii românești, care au fost enunțate sau abordate de Ioan Bogdan, ca și de unii din înaintașii lui.

Organizată sub auspiciile și cu sprijinul direct al Ministerului Învățămîntului, forul tutelar al Asociației Slaviștilor, aniversarea nașterii marelui savant român a fost investită cu înalta aprobare a Consiliului de Miniștri. La această sărbătoare nu numai a slavisticii, ci și a științei românești în genere, au fost invitați și au participat oaspeți de peste hotare: prof. Djorđe Spasojević Radojičić de la Facultatea de filozofie din Novi-Sad, membru al Academiei Sîrbe de Științe și Arte, prof. Stoiko Stoikov, decanul Facultății de filologie din Sofia, prof. Nullo Minissi, directorul Institutului de filologie slavă de la Istituto Orientale din Neapole, secretar general al Asociației slaviștilor italieni, dr. František Vaclav Mareš de la Institutul de limbi și literaturi al Academiei Cehoslovace de Științe (Praga), lector Stanisław Gogolewski de la Universitatea din Łódź (R. P. Polonă) și lector V. Kolundžija de la Universitatea din Belgrad.

Sesiunea a fost salutăată prin scrisori de către prof. D. S. Lihaciov, membru corespondent al Academiei de Științe a U.R.S.S., prof. S. B. Bernstein și dr. N. I. Tolstoi (U.R.S.S.), de acad. Tadeusz Lehr-Splawiński (R. P. Polonă), de prof. J. Kurz (R. S. Cehoslovacă), de prof. K. Mircev, membru-coresp. al Academiei Bulgare de Științe, și prof. B. St. Anghelov (R. P. Bulgaria), de prof. V. Štefanić (R. S. F. Iugoslavia), de prof. André Vaillant, membru al Institutului Franței, și prof. Roger Bernard (Franța).

Iată, de pildă, ce scria prof. dr. S. B. Bernstein, șeful catedrei de limbi slave de la Universitatea din Moscova, unul din cei mai buni cunoscători din străinătate ai operei lui Ioan Bogdan:

« Bogdan nu a fost numai un mare slavist român. El a fost primul slavist român de talie europeană. Eu prețuiesc foarte mult toate lucrările acestui remarcabil slavist. Publicațiile sale de texte vechi pot servi drept exemplu și editorilor actuali ai textelor slave.

Exprim salutul meu tuturor participanților la sesiune și doresc succes Asociației Slaviștilor ».

Sesiunea științifică festivă « Ioan Bogdan și istoria culturii românești » a fost deschisă, într-un cadru solemn, la 8 decembrie 1964, orele 9,30, în sala

de ședințe a Muzeului de istorie a orașului București. În prezidiu au luat loc academicieni, reprezentanți ai Universității din București, oaspeți străini, precum și fiica lui Ioan Bogdan, Viorica Bogdan-Tulbure.

Președintele Asociației Slaviștilor, acad. Emil Petrovici, a deschis ședința festivă, salutând prezența oaspeților străini și menționând mesajele primite în scris de peste hotare. Domnia-sa a evocat personalitatea multilaterală a lui Ioan Bogdan, definind locul lui în știința românească.

A luat cuvântul apoi acad. prof. Djorđe Spasojević Radojičić, care în numele Academiei Sîrbe de Științe și Arte, al cărei membru corespondent a fost Ioan Bogdan, și în numele slaviștilor iugoslavi a rostit următorul cuvânt de salut:

«Permiteți-mi să omagiez pe remarcabilul erudit Ioan Bogdan, a cărui memorie ne-a reunit aici. Aș vrea în câteva cuvinte să evidențiez meritele lui Ioan Bogdan pentru știința sîrbă. Dorința mea este ușor de înțeles, căci Ioan Bogdan a fost membru-corespondent al Academiei Sîrbe de științe, iar eu mă aflu aici ca reprezentant al acestei academii.

Ioan Bogdan a publicat două vechi anale sîrbești, care sînt importante pentru istoriografia medievală sîrbă. Analele care fac parte din două sbornice de proveniență românească nu sînt suficient cunoscute de sîrbi, căci Ljubomir Stojanović n-a inclus în culegerea sa de vechi genealogii și anale sîrbești, editată de Academia Sîrbă în 1927, decît unul din textele tipărite de Ioan Bogdan (1891), deși a doua publicație, Letopisețul lui Azarie, apăruse în 1909. Ioan Bogdan a scris, de asemenea, un articol privind legenda sîrbească despre împăratul Traian (1893) și a publicat traducerea slavă a Cronicii bizantine a lui Constantin Manasses (ediție postumă, 1922). E adevărat că această traducere e scrisă în slavona medio-bulgară, dar textul sîrbesc se bazează pe ea. Din nefericire, acest text sîrbesc n-a fost publicat.

N-am menționat aici decît lucrările lui Bogdan care au raporturi directe cu știința sîrbă, dar nu trebuie să uităm că toate celelalte lucrări științifice ale lui Bogdan sînt foarte importante pentru sîrbi, căci trecutul popoarelor sud-est europene nu poate fi înțeles decît ca un ansamblu».

În numele filologilor bulgari a vorbit apoi prof. Stoiko Stoikov, care a spus:

«În numele slaviștilor din Bulgaria, care activează în două centre ale științei bulgare — Universitatea «Kliment Ohridski» din Sofia și Academia Bulgară de Științe, și în mod deosebit în numele profesorilor de la Facultatea de filologie și al cercetătorilor de la Institutul de limba bulgară, aduc cele mai calde urări tovarășilor și prietenilor noștri scumpi din România, slaviștilor români reușiți la sesiunea festivă «Ioan Bogdan și istoria culturii românești».

Activitatea plină de succese din ultimele două decenii a slaviștilor români a deschis noi pagini în istoria culturală a poporului român, ajutînd să se pună într-un mod nou o seamă de probleme importante de limbă, literatură și istorie și să fie rezolvate just.

Întreaga dezvoltare istorică a poporului român este strîns legată de istoria popoarelor slave vecine lui. Cultura și limba română nu numai că au primit diferite și complexe influențe din partea limbilor și popoarelor slave vecine, dar au exercitat, la rîndul lor, o puternică influență asupra acestora, deoarece schimburile culturale dintre popoarele care trăiesc în condiții social-economice identice sau asemănătoare sînt totdeauna reciproce.

Nu este de loc întimplător faptul că sărbătorirea solemnă a centenarului cunoscutului învățat român Ioan Bogdan, întemeietorul slavisticii românești, se desfășoară pe o bază mai largă, legându-se de studiul istoriei culturii românești. Punerea în lumină a legăturilor complexe și reciproce dintre poporul român și popoarele slave vecine constituie o sarcină importantă, de care se ocupă cu succes colectivul numeros și bine pregătit al slaviștilor români.

Această sesiune științifică nu numai că va face bilanțul realizărilor de pînă acum în domeniul cercetării istoriei culturii românești, ci va fi și un imbold pentru munca plină de succese în viitor. Noi, slaviștii bulgari, dorim sincer slaviștilor români noi succese în activitatea lor».

În continuare, a luat cuvîntul dr. Fr. V. Mareș:

«Consider că este o cinste pentru mine — a spus D-sa — să salut sesiunea de față în numele slavisticii cehoslovace. Ne este cunoscut tuturor faptul că slavistica științifică a început cu lucrările lui Josef Dobrovský și că din epoca lui s-a format în țara noastră tradiția slavistică. Dumneavoastră știți mai bine decît mine că legăturile în domeniul slavisticii și al relațiilor științifice dintre România și Cehoslovacia nu sînt un fapt de ieri; ele, de asemenea, își au o largă tradiție.

Dați-mi voie să vă exprim gratitudinea mea pentru invitația ce mi-ați făcut-o de a participa la sesiune. Căci însăși venirea în încîntătoarea și ospitaliera dumneavoastră capitală a fost pentru mine un eveniment; pretutindeni, pe drum, frumusețile țării și mai ales frumusețea oamenilor, a inimilor salută pe orice oaspete. Și dacă, în această sală, noi vorbim în limbi diferite, fie ca să reușim cu atît mai bine să întărim unitatea aspirațiilor către o adevărată muncă științifică, unitatea năzuințelor nobile spre o sinceră și rodnică colaborare științifică internațională!»

Întrucît academicianul Tadeusz Lehr-Spławiński, care-și exprimase dorința de a revedea, după decenii, România, a fost reținut în ultimul timp de boala care l-a răpit după aceea slavisticii mondiale, salutul slaviștilor polonezi a fost rostit, în limba română, de lect. Stanisław Gogolewski:

«Ca lector de limba polonă în România, îmi revine deosebit de plăcuta misiune de a aduce salutul slaviștilor polonezi la această frumoasă sesiune festivă, care omagiază memoria și activitatea științifică a lui Ioan Bogdan.

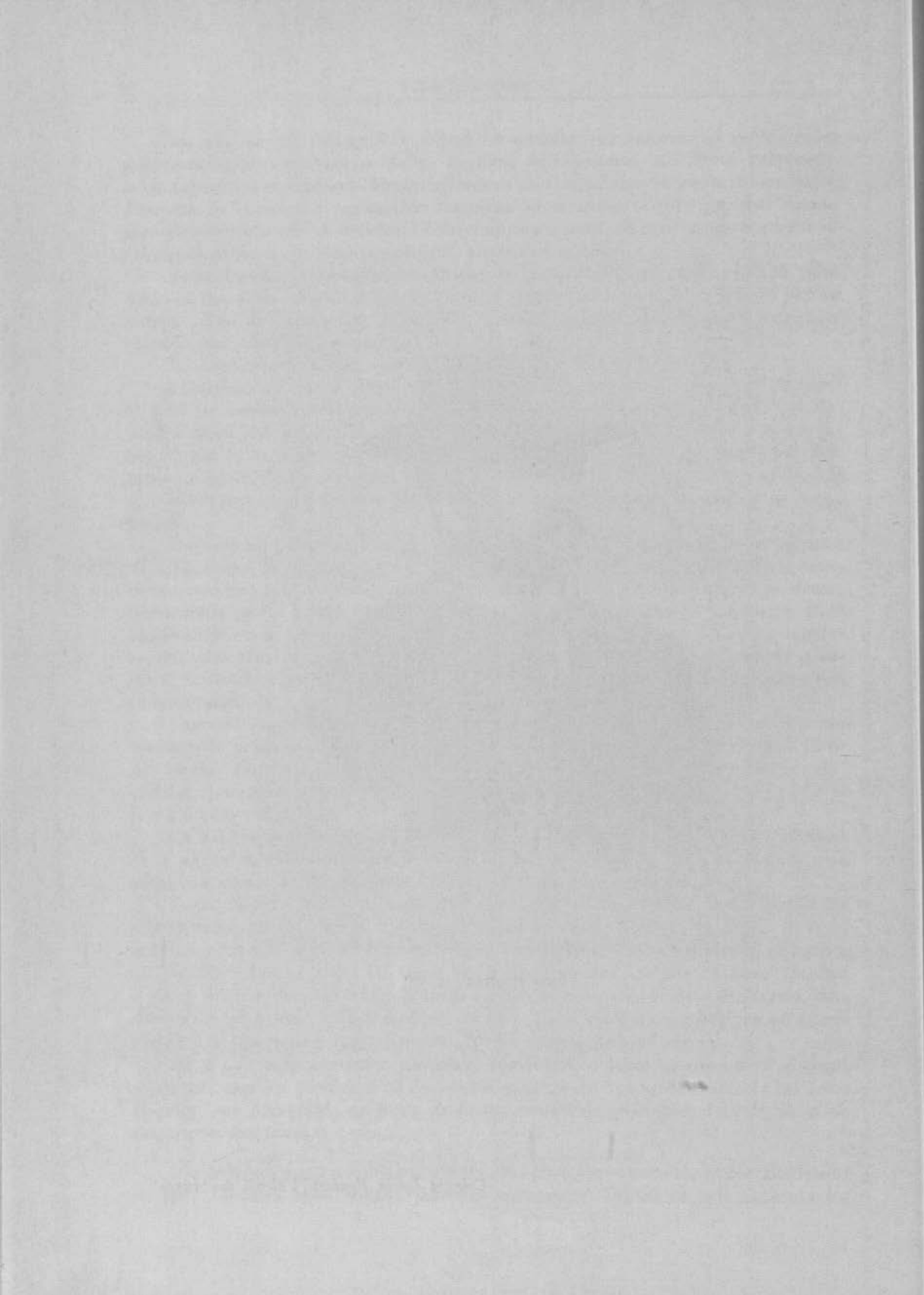
Ioan Bogdan este — considerăm noi — nu numai întîiul mare slavist în știința românească, dar și un savant al cărui nume a trecut granițele țării și a cărui activitate a făcut cinste slavisticii românești. Contribuțiile lui științifice au fost apreciate și citate cu elogii de slaviștii străini. Se știe că Ioan Bogdan a făcut fructuoase cercetări în arhivele rusești și poloneze, urmate de lucrări fundamentale, și a avut strînse legături de amicitie și colaborare științifică cu marii slaviști ai timpului: ruși, polonezi, sîrbi, croați, bulgari etc.

El a pus baze temeinice slavisticii românești, a creat un curent și o școală slavistică, care au continuat să dea roade, și se poate spune că memoria lui Ioan Bogdan este omagiată, de fapt, de însăși rezultatele științifice obținute în zilele noastre în România».

Mulțumind pentru caldele cuvinte de salut ale reprezentanților slaviștilor de peste hotare, acad. Emil Petrovici a remarcat faptul că atît prezența lor

Ioan Bogdan

la sărbătorirea centenarului, cît și ecoul pe care inițiativa acestei manifestări l-a avut în țările cu vechi tradiții în domeniul slavistici sînt o dovadă că numele și opera lui Ioan Bogdan continuă să fie prezente în slavistica internațională. Sesiunea noastră dobîndește astfel valoarea unui simbol al acelei largi colaborări și prețuiri reciproce, în atmosfera căreia s-a desfășurat, atît de fructuos, activitatea științifică a lui Ioan Bogdan. Ea este și o expresie a spiritului în care se desfășoară astăzi, pe linia unei frumoase tradiții, activitatea științifică a slaviștilor români.

Lucrările sesiunii au continuat prin prezentarea următoarelor comunicări: acad. Petre Constantinescu-Iași și C. N. Velichi, *Ioan Bogdan — istoric*; acad. Dj. Sp. Radojičić, « *Bulgaralbanitobláhos* » și « *serbalbanitobulgaróbláhos* » — două caracteristici etnice ale sud-estului european în sec. al XIV-lea și al XV-lea. Nicodim de la Tismana și Grigorie Țamblac; prof. P. P. Panaitescu, *Ioan Bogdan și cultura medievală la români*; G. Mihăilă, *Moștenirea filologică și lingvistică a lui Ioan Bogdan*.

Lucrările sesiunii au fost reluate după amiază, cînd au prezentat comunicări: Valeria Costăchel, *Contribuția lui Ioan Bogdan la studiul instituțiilor medievale românești*; V. Chelaru, *Ioan Bogdan și școala istorico-filologică a lui B. P. Hasdeu*; D. Strungaru, *Lexicografia slavo-română din sec. al XVI-lea și al XVII-lea în lumina cercetărilor inițiate de Ioan Bogdan*.

În dimineața zilei de 9 decembrie au fost prezentate comunicări privind îndeosebi probleme de istoria culturii românești, care și-au găsit o primă enunțare în preocupările și studiile lui Ioan Bogdan: acad. Emil Petrovici, *Documentele slavo-române ca monumente ale limbii române*; F. V. Mareș, *Acrostihul slav din manuscrisul de la Biblioteca publică « Saltikov-Șcedrin » din Leningrad (sign. Q I 1202)*; I. C. Chițimia, *Romane populare românești venite prin filieră slavă: Alexandria*; Corina Nicolescu, *Ornamentația manuscriselor slavo-române din Transilvania*; A. Balotă, « *Poveștirile* » despre Vlad Țepeș; Emil Vrabie, *Limba povestirilor slave despre Vlad Țepeș*; Șerban Papacostea, *Geneza și răspîndirea povestirilor scrise despre faptele lui Vlad Țepeș*; Dumitru Fecioru și Dan Zamfirescu, *Literatura bizantină și slavă în vechea cultură românească*; Elena Lința, *Documente în limba polonă emise de cancelariile domnilor români (sec. al XVI-lea — al XVII-lea)*.

După amiază au fost prezentate comunicări consacrate aceleiași tematici, precum și corespondenței lui Ioan Bogdan: P. Olteanu, « *Postilla de Neagovo* » în lumina versiunilor românești; A. Vraciu, *Limba și cultura slavonă în Lituania, în Evul mediu*; I. Colan, *Din corespondența inedită a lui Ioan Bogdan*; I. Roman, *Însemnări pe manuscrise slavone din Maramureș păstrate în Biblioteca orașului Sibiu*; Zlatea Iuffu, *Manuscrisele slave din biblioteca și muzeul mănăstirii Dragomirna*; Olga Stoicovici, *Manuscrise slave din biblioteci bucureștene*; Paul Mihail, *Manuscrise slave din colecții particulare*.

Întrucît comunicările din această zi au pus în discuție probleme de specialitate, expunerea lor a fost urmată de discuții, la care au luat parte P. Olteanu, I. C. Chițimia, V. Brătulescu, G. Mihăilă. Concluziile primei părți a sesiunii au fost trase de acad. E. Petrovici, care a subliniat că lucrările prezentate, ilustrînd una din direcțiile esențiale de cercetare trasate de Ioan Bogdan, și

anume studiul culturii vechi românești, în raporturile ei cu cultura bizantină și slavă, se prezintă la un nivel satisfăcător, urmînd a fi continuate prin noi investigații. Declarînd închisă prima parte a sesiunii, președintele Asociației Slaviștilor a mulțumit tuturor participanților la lucrări, români și străini, precum și publicului numeros, care a urmărit cu interes comunicările expuse.

★

În ziua de 10 decembrie dimineata, oaspeții străini și un numeros grup de membri ai Asociației Slaviștilor au plecat la Brașov, orașul natal al lui Ioan Bogdan, unde, în colaborare cu filiala locală a Societății de științe istorice și filologice și cu sprijinul Sfatului popular al orașului, a fost organizată o impresionantă festivitate în sala mare a Liceului nr. 1 (fostul «Gimnaziu mare public român», apoi «Liceul Andrei Șaguna»), la care a învățat tînărul Ioan Bogdan.

Festivitatea a constituit un important eveniment cultural pentru vechiul oraș al Brașovului, cu vechi tradiții în cultura, știința și arta românească. Anunțînd festivitatea din acea zi, «Drum nou», organul Comitetului regional P.C.R. și al Sfatului popular regional Brașov, a publicat articolul profesorului I. D. Popescu, *O sută de ani de la nașterea lui Ioan Bogdan*. «În Brașovul anilor noștri de democrație populară — se scria în articol —, în orașul puterului avînt industrial și cultural, aniversarea a o sută de ani de la nașterea cunoscutului istoric și filolog Ioan Bogdan este încă o dovadă a grijii Partidului și Statului nostru față de memoria și opera unor savanți și oameni de cultură legați prin idei și aspirații de viața poporului și care au adus o importantă contribuție la îmbogățirea patrimoniului cultural al patriei noastre. Centenarul nașterii lui Ioan Bogdan se înscrie în seria altor aniversări și comemorări ale unor cărturari sau artiști de seamă, care s-au născut, au studiat sau au activat în orașul de la poalele Timpei. Andrei Mureșanu, Gheorghe Bariț, Șt. O. Iosif, Gh. Dima sînt doar cîteva dintre numele care stau la loc de cînst în istoria culturii poporului nostru». «La o sută de ani de la nașterea lui Ioan Bogdan — încheia autorul articolului — evocarea ilustrului savant român născut la Brașov este un act cetățenesc de înaltă semnificație patriotică».

La orele 17, în prezența Mariei Bogdan, soția marelui savant, a fiicei sale Viorica Tulbure-Bogdan, a Luciei-Augusta Bogdan, sora lui, a unui numeros public și a elevilor din clasele superioare ale liceului, acad. E. Petrovici a deschis festivitatea, prezentînd comunicarea *O sută de ani de la nașterea lui Ioan Bogdan*, în care a subliniat importanța și semnificația operei marelui savant.

În numele Sfatului Popular al orașului Brașov, participanții la festivitate au fost salutați de prof. Elena Georgescu, șefa secției de învățămînt, care a evocat figura lui Ioan Bogdan ca cetățean al Brașovului și reprezentant al tradițiilor sale culturale:

«Aniversarea a 100 de ani de la nașterea filologului slavist Ioan Bogdan — a spus vorbitoarea — se înscrie în acțiunile de valorificare a tradițiilor culturale progresiste, democratice, ale poporului nostru. Mîndria noastră de a vorbi despre apreciatul savant român este legitimă, cu atît mai mult cu cît ne aflăm în școala unde și-a început studiile și Ioan Bogdan. A pornit de aici, animat de dragostea de știință și de poporul său și, după studii strălucite făcute în țară și apoi în străinătate, Ioan Bogdan a desfășurat o prodigioasă activitate filologică și istorică, punînd bazele științifice ale slavisticii în țara noastră. Persona-

litatea de om de știință a lui Ioan Bogdan își are rădăcinile în viața socială și culturală a Brașovului, anterior și contemporan lui». Evocînd apoi formarea și activitatea științifică a savantului, dominată de o perspectivă realistă, de un puternic simț al adevărului științific și al obiectivității, prof. Elena Georgescu a schițat un tablou al Brașovului zilelor noastre care, continuînd tradițiile vieții culturale din trecut, este astăzi nu numai un puternic centru industrial, ci și unul cultural. «Aniversarea celor 100 de ani de la nașterea lui Ioan Bogdan, inițiată în capitală și în Brașov, chiar în școala în care cu decenii în urmă și-a purtat gîndurile învățurii și ilustrul savant de mai tîrziu, este pentru noi toți, pentru generațiile vîrstnice și tinere, un frumos și cetățenesc exemplu de prețuire a celor care au promovat știința și cultura românească».

A luat cuvîntul apoi, în numele oaspeților străini participanți la sesiune, prof. Nullo Minissi:

«Sînt bucuros să fac cunoștință cu slaviștii români într-o ocazie așa de solemnă — a spus domnia-sa —. În numele colegilor străini aici prezenți doresc să exprim recunoștința noastră că am fost invitați cu atîta cordialitate la această aniversare, ce poate fi considerată o sărbătoare de familie a slavisticii românești, nu numai pentru că ea are loc în orașul lui Ioan Bogdan și cu participarea celor apropiați ai ilustrului cercetător, dar și pentru că reprezintă oarecum aniversarea nașterii slavisticii române ca disciplină autonomă.

Socotesc că prezența mea și a celorlalți colegi din alte țări are o semnificație mai adîncă decît aceea a unei întîlniri prietenești, dar ocazionale. Într-adevăr, astăzi, prima sarcină a oamenilor de cultură constă în punerea bazelor pe care se vor construi sintezele noi, ducînd la o dezvoltare a civilizației. Colaborarea internațională, mai ales între specialiștii din același domeniu științific, este condiția de realizare a acestei perspective mai înalte. Prezența noastră, a celor veniți din alte țări, se justifică aici prin acest spirit. În numele lui eu vă mulțumesc că ne-ați primit cu atîta afecțiune și fac urarea ca această aniversare să aibă valoarea unui simbol și să constituie începutul unei colaborări mai intense și al unei înțelegeri reciproce».

Conf. G. Mihăilă, șeful catedrei de limbi slave de la Universitatea din București, a vorbit despre Ioan Bogdan — întemeietorul școlii de slavistică de la București, iar lect. Lucia Djamo-Diaconiță despre Ioan Bogdan în cadrul Academiei Române și al slavisticii europene.

Luînd cuvîntul, în numele colectivului de profesori și al elevilor Liceului nr. 1 din Brașov, prof. Toma Leoveanu, directorul liceului, a spus:

«Figura proeminentă din istoria culturii noastre a profesorului Ioan Bogdan a fost evocată sub diferitele ei aspecte complexe de toți cei care au vorbit de la catedra acestui vechi locaș de cultură, în care ne găsim astăzi cu toții și în cuprinsul căruia Ioan Bogdan, ca elev, s-a adăpat la izvoarele primelor începuturi de lumină creatoare.

Școala noastră, care a depășit un secol de existență, s-a născut în 1850, în climatul revoluționar al refugiaților din Țara Românească de pe vremea lui Tudor Vladimirescu și al revoluționarilor din 1848, printre care amintim pe Vasile Alecsandri. Ea a avut menirea să dea strălucire ideilor de unitate națională și să contribuie în sens umanitar la ridicarea și propășirea poporului nostru.

În tot timpul existenței sale, această școală a fost îndrumată de un corp profesoral care a simțit chemările timpului, căutînd să infiltreze în sufletele elevilor marile idei revoluționare, care trebuiau să transforme omenirea pe drumul libertății și al progresului. Datorită acestor împrejurări, pleiada elevilor școlii noastre a putut constitui verigi importante în opera de culturalizare a poporului nostru.

De pe băncile liceului nostru au pornit în viață, dînd strălucire flacării aprinse aici, Titu Maiorescu, Ioan Bogdan, Șt. O. Iosif, Octavian Goga, Lucian Blaga și mulți alții, al căror nume sînt menționate la loc de cinste în știința și cultura românească.

Răsfoind cu emoție cataloagele de clasă din trecut și oprindu-ne la catalogul anului 1874, găsim în foile matricole pentru prima dată menționat numele lui Ioan Bogdan, ca elev al clasei I. Apoi, timp de 8 ani, pînă în anul 1882, cînd Ioan Bogdan se prezintă la examenul de bacalaureat, apare ca elev al acestei școli, absolvînd an de an, fiecare clasă, precum și examenul de bacalaureat, cu cea mai mare mențiune — foarte bine.

Dacă în trecut puțini erau aceia care ajungeau să se lumineze pe băncile acestei școli, astăzi, prin grija Partidului și Guvernului, mii și mii de fii ai oamenilor muncii cunosc tainele științei și culturii celei mai înaintate.

Acest lucru este grăitor dacă comparăm cifra absolvenților din anul 1882, în număr de 8, printre care se număra și Ioan Bogdan, cu cea din anul 1964, cînd numărul absolvenților școlii noastre s-a ridicat la 504.

Ioan Bogdan a fost unul dintre cei mai străluciți elevi ai acestei școli din generația sa.

Sub îndrumarea părintească a directorului de școală de atunci, Ștefan Iosif, tatăl poetului cu același nume, și modelîndu-și sufletul în armonia muzicală izvorîră de sub arcușul lui Ciprian Porumbescu, profesor al acestei școli în 1881—1882, sufletul elevului Ioan Bogdan se va plămădi în gama preocupărilor majore ale tradițiilor neamului său, care aveau să-l îndrume pe drumul marilor realizări, consacrîndu-l ca pe o puternică personalitate științifică, nu numai în țară, ci și pe plan internațional.

Legat prin toate fibrele ființei sale de orașul natal Brașovul —, cunoscînd tradițiile culturale ale acestei vechi cetăți, Ioan Bogdan avea să-și lege numele său de orașul în care s-a născut, prin celebra sa lucrare Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească în sec. XV și XVI, bazată pe studierea temeinică a documentelor slave aflate în Arhivele Statului din acest oraș.

Evoluția științifică a elevului Ioan Bogdan, ale cărei premise au fost puse pe băncile acestei școli, avea să se desăvîrșească în instituțiile superioare din Iași, Viena, Moscova, Petersburg, Kiev și Cracovia, conturîndu-i personalitatea în realizările culturale de mari amplitudini la București, unde în puținii săi ani de viață, realizînd sinteza pregătirii sale intelectuale, a îmbogățit patrimoniul cultural al țării noastre cu opere valoroase, cunoscute și apreciate pînă în zilele noastre și peste hotare.

Filolog cu renume mondial, istoric de mari perspective, devenit profesor la Universitatea din București și membru al Academiei Române, Ioan Bogdan este astăzi cîstit alături de cei care au îmbogățit patrimoniul cultural al țării noastre, punînd strădania muncii lor în slujba luminării poporului.

Cinstirea acordată de Partid și Guvern figurilor proeminente din trecutul țării se manifestă astăzi și în școala noastră, unde Ioan Bogdan, ca elev, și-a format primele trăsături ca om și viitor cercetător.

Stimați oaspeți, dragi tovarăși,

În calitate de gazdă și conducător al acestei școli, vă mulțumesc pentru prețioasa dvs. prezență și contribuție acordată cinstirii lui Ioan Bogdan, fost elev al acestui liceu cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la nașterea sa.

Vă asigurăm că bogata tradiție culturală a acestei școli va fi continuată cu perseverență de actualele cadre didactice, oferind prilejul de a se sărbători și în viitor strădaniile muncii noastre, puse în slujba marilor idealuri ale umanității».

Cuvîntul de închidere a sesiunii «Ioan Bogdan și istoria culturii românești» a fost rostit de acad. Emil Petrovici, care după ce a făcut un bilanț succint al rezultatelor sesiunii, a mulțumit Ministerului Învățămîntului, autorităților locale ale orașului Brașov, membrilor familiei lui Ioan Bogdan, aflați în sală, și tuturor celor care au urmărit cu viu interes desfășurarea festivității. Concluzia acestei sesiuni — a arătat acad. E. Petrovici — este că slavistica românească, ale cărei temelii și direcții de cercetare se leagă de activitatea științifică și didactică a lui Ioan Bogdan, primul slavist român în accepția modernă a cuvîntului și totodată primul slavist român de reputație mondială, se află astăzi în plină dezvoltare. Ea s-a structurat ca o ramură specială a științei slavistice, ramură numită chiar de întemeietorul ei «filologia slavo-română».

În cinstea oaspeților străini și a participanților la sesiune, Asociația Slaviștilor a organizat, cu sprijinul Ministerului Învățămîntului, o recepție la Casa Universitarilor din București, în seara zilei de 7 decembrie, o masă prietenească la Brașov, în seara zilei de 10 decembrie, și vizionarea unui spectacol de operă. De la Brașov, în ziua de 11 decembrie, oaspeții străini și membrii Asociației Slaviștilor care au participat la festivitatea din localitate au făcut o excursie la Sibiu — unde au vizitat Muzeul Brukenthal —, pe valea Oltului, la Mănăstirea Cozia și Curtea de Argeș — unde au admirat vechile monumente arhitectonice Biserica Domnească și Mănăstirea Curtea de Argeș.

Sesiunea științifică «Ioan Bogdan și istoria culturii românești» a constituit una din cele mai însemnate manifestări științifice organizate de Asociația Slaviștilor, care s-a bucurat de un larg ecou în țară. Presa și radioul au difuzat știri privind desfășurarea lucrărilor sesiunii. Interviuurile luate de redactorii Radiodifuziunii academicianului Dj. Sp. Radojičić și doctorului Fr. V. Mareș au fost transmise în cadrul emisiunilor în limbi străine. Săptămînalul de politică externă «Lumea» a publicat în 10 decembrie declarațiile prof. Dj. Sp. Radojičić, prof. St. Stoikov și dr. Fr. V. Mareș.

«Importanța operei lui Ioan Bogdan ne apare mai evident astăzi, cînd trecutul popoarelor sud-est europene poate fi înțeles în ansamblul său, așa cum l-a studiat el — a spus prof. Dj. Sp. Radojičić —. Cînesc bine opera savantului român încă de pe cînd eram student. Mă bucur că prilejul care ne reunește acum, cînd eforturile de colaborare balcanică devin tot mai susținute, reușește să pună în lumina care se cuvine meritele sale în domeniul cunoașterii noastre reciproce».

La rîndul său, prof. Stoiko Stoikov a subliniat sensul profund al orientării întregii sesiuni și al eforturilor slaviștilor români spre o cunoaștere reciprocă mai exactă și mai amplă între români și popoarele slave. «Centenarul nașterii lui Ioan Bogdan — a spus domnia-sa — găsește slavistica într-un stadiu deosebit al preocupărilor ei. Dacă pînă acum au fost studiate mai mult influențele popoarelor și limbilor slave vecine asupra culturii românești, acum se conturează

o etapă de cercetare a influenței culturii românești asupra acestora. Noi nu putem studia istoria limbii și a culturii bulgare fără o cunoaștere profundă a culturii și limbii române. Cunoașterea vechii culturi românești se dovedește la fel de importantă pentru istoria literaturilor slave vechi, ca și cunoașterea culturilor slave pentru cultura română».

Sesiunea festivă și activitatea științifică a slaviștilor români a fost prezentată marelui public din R. S. F. Iugoslavia, la întoarcerea în patrie, de către prof. Dj. Sp. Radojičić, în articolul *Românii și slavii. Reuniunea slaviștilor cu ocazia aniversării a 100 de ani de la nașterea lui Ioan Bogdan*, publicat la 27 dec. în ziarul «Politika» din Belgrad, însoțit de fotografia lui Ioan Bogdan.

Informări asupra sesiunii au apărut, de asemenea, în revista internațională de slavistică «Slavia» (Praga), sub semnătura lui Fr. V. Mareš (an. XXXIV, 1965, nr. 2, p. 334) și în publicația «Български език» (Sofia, an. XV, 1965, nr. 4—5, p. 460—462, semnată de Zlatka Iuffa și Olga Stoicovici).

În țară, lucrările sesiunii au fost prezentate în revista «Contemporanul» (nr. 51 din 18 decembrie 1964), în ample dări de seamă publicate de revistele «Studii» (t. XVIII, 1965, nr. 1), «Revue roumaine d'histoire» (t. IV, 1965, nr. 2) și «Novi Život» de la Timișoara (an. IX, 1965, nr. 1).

★

Comunicările prezentate în cadrul sesiunii se publică, în cea mai mare parte, în volumul de față. Altele — cele cuprinzând descrieri noi de manuscrise — vor fi valorificate într-un repertoriu colectiv ce se pregătește în prezent, iar comunicarea prof. P. P. Panaitescu a fost tipărită în «Revue roumaine d'histoire», tomul IV, 1965, Nr. 5. p. 963—977. În același timp, au fost incluse în volum și alte articole, consacrate culturii române vechi și corespondenței inedite a lui Ioan Bogdan. Prof. J. Kurz (Praga) a avut bunăvoința să trimită, pentru acest volum, în semn de omagiu, articolul *Cîteva observații asupra balcanismelor în limba slavă veche*, care se leagă de problematica generală a sesiunii.

Subliniind o dată mai mult înțelegerea largă și sprijinul deplin pe care sesiunea științifică festivă «Ioan Bogdan și istoria culturii românești» l-a primit din partea forurilor conducătoare, Asociația Slaviștilor din Republica Socialistă România, care a împlinit zece ani de existență, consideră acest sprijin drept un îndemn pentru activitatea sa viitoare, ce continuă și dezvoltă — în noile condiții — pe aceea desfășurată de ctitorul disciplinei noastre, Ioan Bogdan.

ЮБИЛЕЙНАЯ СЕССИЯ «ИОАН БОГДАН И ИСТОРИЯ РУМЫНСКОЙ КУЛЬТУРЫ»

(Бухарест—Брашов, 8—10 декабря 1964 г.)

(Резюме)

25 июля 1964 года исполнилось 100 лет со дня рождения Иоана Богдана, выдающегося представителя румынской историографии и филологии, ученого с мировым именем, чьи труды и издания и сегодня находятся в центре внимания румынских и зарубежных специалистов. Основатель первой кафедры славянской филологии в Румынии, Иоан Богдан одновременно является создателем новой отрасли славистики и румынистики — славяно-румынской филологии, — намеченной в трудах Б. П. Хашдеу и других румынских и зарубежных ученых, предшественников и современников И. Богдана.

По случаю столетней годовщины со дня рождения румынского ученого Ассоциация Славистов Социалистической Республики Румынии организовала под покровительством Министерства образования юбилейную сессию «Иоан Богдан и история румынской культуры» (Бухарест — Брашов, 8—10 декабря 1964 года). В сессии приняли участие зарубежные гости: проф. Джордже Сп. Радоичич (Нови-Сад), член Сербской Академии наук и искусств, проф. Стойко Стойков, декан филологического факультета Софийского университета, проф. Нулло Минисси, директор Института славянской филологии при Восточном институте в Неаполе, доктор Франтишек Вацлав Мареш из Института языков и литературы Чехословацкой Академии Наук (Прага), старший преподаватель Станислав Гоголевский (Лодзь) и старший преподаватель В. Колунджия (Белград). Ряд ученых — славистов из СССР, Чехословацкой Социалистической Республики, Народной Республики Болгарии, Социалистической Федеративной Республики Югославии и Франции прислали поздравительные письма.

На сессии выступили: акад. Дж. Сп. Радоичич, проф. Стойко Стойков, проф. Нулло Минисси, др. Фр. В. Мареш и ст. преподаватель Ст. Гоголевский, которые приветствовали участников сессии от имени своих стран и отметили международное значение деятельности Иоана Богдана.

8 и 9 декабря работа сессии проходила в Бухаресте. Доклады были посвящены научному наследию Иоана Богдана и проблемам истории румынской культуры в ее связях со славянской и византийской культурой (акад. Дж. Сп. Радоичич, Фр. В. Мареш, акад. Э. Петрович, акад. П. Константинеску-Яшь и К. Н. Велики, П. П. Панаитеску, Г. Михайлэ, Валерия Костэкекел, В. Келару, Д. Струнгару, И. К. Кицимия, Корина Николеску, А. Балотэ, Эмил Врабие, Шербан Папакостя, Думитру Фечору и Дан Замфиреску, Елена Линца, П. Олтяну, А. Врачу, И. Колан, И. Роман, Златка Юффу, Ольга Стойкович, Пауль Михайл).

Сессия продолжила свою работу 10 декабря в Брашове, в лицее, где учился Иоан Богдан. Здесь прочитали доклады акад. Э. Петрович, Г. Михайлэ, Люция Джамо Диаконицэ. От имени местных организаций выступили Елена Джорджеску, заведующая отделом образования городского народного совета и Тома Леовяну, директор лицея.

Большая часть докладов публикуется в настоящем томе. Сообщения, содержащие описание рукописей, будут представлены в коллективном сборнике, который готовится в настоящее время. В настоящий том были включены статья проф. Й. Курца (Прага), тематика которой связана с тематикой сессии, и другие статьи, посвященные древней румынской культуре и неизданной корреспонденции Иоана Богдана.

LA SESSION SOLENNELLE « IOAN BOGDAN ET L'HISTOIRE DE LA CULTURE ROUMAINE »

(Bucarest — Braşov, le 8 — 10 décembre 1964)

(Résumé)

Le 25 juillet 1964, il y eut cent ans depuis la naissance de Ioan Bogdan, l'un des plus brillants représentants de l'historiographie et de la philologie roumaine, savant de réputation mondiale dont les travaux et les éditions de textes se maintiennent toujours dans l'attention des spécialistes roumains et étrangers. Titulaire de la première chaire de philologie slave de Roumanie, Ioan Bogdan fut en même temps le créateur d'une nouvelle branche des études slaves et roumaines: la *philologie slavo-roumaine*, discipline que les travaux de B. P. Hasdeu et d'autres de ses prédécesseurs et ses contemporains, roumains et étrangers, n'avaient qu'esquissée.

A l'occasion du centenaire de Ioan Bogdan, l'Association des Slavistes de la République Socialiste de Roumanie a organisé, entre le 8 et le 10 décembre 1964, à Bucarest et à Braşov, sous les auspices et avec le concours du Ministère de l'Instruction de Roumanie, une session solennelle intitulée « Ioan Bogdan et l'histoire de la culture roumaine ». A cette session ont pris part aussi des invités étrangers: le prof. Djordje Sp. Radojičić (Novi-Sad), membre de l'Académie Serbe des Sciences et des Arts, le prof. Stoiko Stoikov, doyen de la Faculté de philologie de l'Université de Sofia, le prof. Nullo Minissi, directeur de l'Institut de philologie slave de l'Istituto Orientale de Naples, le dr. František Vaclav Mareš, de l'Institut de langues et de littératures de l'Académie Tchécoslovaque des Sciences de Prague, la lecteur Stanislaw Gogolewski

de l'Université de Łódź, le lecteur V. Kolundžija de l'Université de Belgrade. D'autres savants slavistes de l'U.R.S.S., de la R. S. Tchécoslovaque, de la R. S. F. de Yougoslavie et de France ont envoyé à l'intention de la session des lettres omagiales.

Au cours des travaux de la session, ont pris la parole l'académicien Dj. Sp. Radojičić, le prof. Stoiko Stoikov, le prof. Nullo Minissi, le dr. Fr. V. Mareš et le lecteur St. Gogolewski qui ont transmis les messages cordiaux envoyés aux participants par les slavistes des pays respectifs; en même temps les orateurs ont mis en évidence l'écho international de l'oeuvre de Ioan Bogdan.

Les communications présentées le 8 et le 9 décembre — à Bucarest — ont eu trait à l'héritage scientifique de Ioan Bogdan et à certaines questions concernant l'histoire de la culture roumaine et les rapports de celle-ci avec la culture slave et byzantine (l'académicien Dj. Sp. Radojičić, Fr. V. Mareš, l'académicien E. Petrovici, l'académicien P. Constantinescu-Iași et C. N. Velichi, P. P. Panaitescu, G. Mihăilă, Valeria Costăchel, V. Chelaru, D. Strungaru, I. C. Chițimia, Corina Nicolescu, A. Balotă, Emil Vrabie, Șerban Papacostea, Dumitru Fecioru et Dan Zamfirescu, Elena Lința, P. Olteanu, A. Vraciu, I. Colan, I. Roman, Zlatea Iuffu, Olga Stoicovici, Paul Mihail).

La session a continué, le 10 décembre, à Brașov dans la salle du Lycée où Ioan Bogdan a fait ses études secondaires. Y ont fait des communications l'académicien E. Petrovici, G. Mihăilă, Lucia Djamo-Diaconiță. Ont prononcé aussi des allocutions Elena Georgescu, le chef de la section enseignement du Conseil populaire de la ville de Brașov, et Toma Leoveanu, le directeur du lycée.

Les communications faites durant la session sont publiées, pour la plupart, dans le présent volume. Les communications qui comprennent des descriptions de manuscrits seront publiées à part dans un repertoire collectif qui est maintenant en préparaton. D'autre part on a inclu dans le présent volume un article dû au prof. J. Kurz de Prague — qui s'est associé de cette manière aux travaux de la session —, ainsi que des articles consacrées à la culture roumaine ancienne, à la correspondance inédite de Ioan Bogdan.